

ATITUDINI

Experiența reformei judiciare instituționale în Belgia: Noile organe care administrează sistemul judiciar

Stefaan Voet*
Marcel Storme**

Rezumat:

Autorii analizează în acest studiu¹³ organizarea sistemului judiciar din Belgia, numirea magistraților, controlul extern asupra funcționării sistemului judiciar, independența judecătorilor în exercitarea atribuțiilor jurisdicționale, independența procurorilor în anchetele penale și soluțiile de trimitere în judecată.

Toate instituțiile ce guvernează activitatea judiciară privesc (sau ar trebui să privească) cel mai important pilon: independența justiției. De-a lungul anilor, în Belgia au fost create numeroase organisme ce guvernează sistemul judiciar, care câteodată se suprapun sau se contrazic, competențe care duc la un surplus de recomandări. Uneori candidați foarte buni pentru aceste instituții nu au avut șanse din cauza lipsei sprijinului politic.

Abstract:

The authors analyze the judicial system in Belgium, the appointment of magistrates, the external control over the functioning of the judiciary, the independence of judges to exercise judicial functions and the independence of prosecutors in criminal investigations and indictment solutions.

* Stefaan.Voet@ugent.be.

** M.Storme@storme-law.be.

¹³ Această lucrare a fost scrisă pentru conferința „Reformele judiciare în Luxembourg și Europa” (Judicial Reforms in Luxembourg and in Europe), organizată la Luxembourg pe 10 iunie 2013 de

Institutul Max Planck din Luxembourg pentru Drept procesual internațional, european și de reglementare (Max Planck Institute Luxembourg for International, European and Regulatory Procedural Law).

All the institutions that govern the judiciary concern (or should concern) the most important pillars: independence of the judiciary. Over the years, in Belgium were created numerous bodies governing the judiciary, which sometimes overlap or contradict, skills that lead to a surplus of recommendations. Sometimes very good candidates for these did not have opportunities due to lack of political support.

Keywords: appointment of magistrates, judiciary institutions, judiciary reform, independence of the judiciary

A. Introducere

În februarie 2013, Ministrul Justiției din Luxembourg a propus o reformă majoră a sistemului judiciar.¹⁴ Una dintre propunerii consta în crearea unui Consiliu Național de Justiție (*Conseil National de la Justice*) care să aibă ca rol protejarea independenței sistemului judiciar și buna administrare¹⁵ a justiției.¹⁶ Conform declarației de presă¹⁷, acest Consiliu ar fi fost responsabil cu recrutarea, numirea și promovarea magistraților¹⁸, procedurile disciplinare, stabilirea unor reguli de etică judiciară, reglementarea organizării judiciare, promovarea și protejarea judecătorilor, primirea și soluționarea plângerilor privind funcționarea sistemului judiciar și realizarea de recomandări în vederea îmbunătățirii funcționării acestuia. Consiliul ar fi fost compus din magistrați și non-magistrați.

Propunerea se referă în mod expres la Înalțul Consiliu de Justiție al Belgiei.¹⁹ Este adevărat că în Belgia câteva dintre atribuțiile anterior menționate sunt înde-

plinite de acest Consiliu, în vreme ce altele sunt date în sarcina unor instituții distincte. Prezenta lucrare analizează noile organe care guvernează sistemul judiciar.

B. Înalțul Consiliu de Justiție²⁰

La jumătatea anilor 1990, șase tinere belgiene au fost răpite, patru dintre ele fiind omorâte. Atrocitățile au fost comise de un bărbat numit Marc Dutroux. O seamă de neajunsuri din cazul Dutroux au dat naștere unei nemulțumiri generale în Belgia față de sistemul judiciar național și funcționarea agenților de punere în executare a legii. Reforma în justiție a fost propulsată pe agenda politică în aprilie 1998, când Dutroux, în timp ce era transferat la o instanță fără cătușe, a reușit să scape. A fost prins câteva ore mai târziu. În urma cazului, au fost anunțate câteva propuneri de reformare a sistemului judiciar, urmărindu-se un sistem mai bun din punct de vedere calitativ, mai eficient, transparent și uman. În ceea ce privește corpul magistraților, eliminarea

¹⁴ *François Biltgen présente les avant-projets de loi portant organisation du Conseil national de la Justice et de la Cour suprême* (www.mj.public.lu/actualites/2013/02/Cour_supreme/index.html, accesat ultima dată pe 7 mai 2013).

¹⁵ *Avant-projet de loi portant organisation du Conseil national de la Justice* (www.mj.public.lu/actualites/2013/02/Cour_supreme/APL_Conseil_national_de_la_Justice_25_fevrier_2013.pdf, accesat ultima dată pe 7 mai 2013).

¹⁶ O altă propunere viza crearea unei Curți Supreme (*avant-projet de loi portant organisation de la Cour suprême*) (www.mj.public.lu/actualites/2013/02/Cour_supreme/APL_Cour_supreme_25_fevrier_2013.pdf, accesat ultima dată pe 7 mai

2013)). Acest subiect nu se circumscrie obiectului prezentei lucrări.

¹⁷ *Dossier de presse. Conseil national de la Justice. Cour suprême*, 27 February 2013 (www.mj.public.lu/actualites/2013/02/Cour_supreme/Dossier_de_presse_reforme_Justice.pdf, accesat ultima dată pe 7 mai 2013).

¹⁸ Corpul magistraților este compus din judecători și procurori din cadrul Ministerului Public.

¹⁹ *Avant-projet de loi portant organisation du Conseil national de la Justice* (www.mj.public.lu/actualites/2013/02/Cour_supreme/APL_Conseil_national_de_la_Justice_25_fevrier_2013.pdf, last accessed on 7 May 2013), 35-37.

²⁰ www.csj.be/fr (French) – www.csj.be/nl (Dutch), accesat ultima dată pe 14 mai 2013.

așa-numitelor „numiri politice”, în temeiul cărora o persoană era desemnată direct magistrat pe baza preferințelor politice ale acesteia, mai degrabă decât pe baza capacității și aptitudinii de a desfășura o astfel de activitate, precum și introducerea unui control extern al justiției reprezentau principalele puncte.

Reforma a fost numită „Reforma-Caracatiță”:²¹ o reformă cuprinzătoare și profundă a justiției și a organelor de punere în executare. Două sunt aspectele relevante în acest context: modificarea articolului 151 din Constituția Belgiei referitor la independența justiției,²² precum și crearea Înalțului Consiliu de Justiție.²³

Anterior anului 1998, principiul independenței judecătorești,²⁴ o piatră de temelie a oricărui stat democratic, a fost o normă nescrisă în Belgia. Abia în anul 1998 a fost reglementată de articolul 151 alin. (1) din Constituție.

Judecătorii sunt independenți în exercitarea atribuțiilor jurisdicționale. Procurorul este independent în conducerea de anchete individuale și trimiteri în judecată, fără a aduce atingere dreptului ministrului competent de a ordona trimiteri în judecată și de a prescrie directive obligatorii în materia politicii penale, inclusiv în ceea ce privește politica anchetelor penale și a trimiterilor în judecată.

Baza legală constituțională a Înalțului Consiliu de Justiție (*Hoge Raad voor de Justitie*; *Conseil supérieur de la Justice*; *Hoher Justizrat*) se regăsește în Articolul 151 alin. (2) și urm. din Constituție, în timp ce regulile detaliate referitor la alcătuirea și competențele sale sunt reglementate de dispozițiile Părții a II-a din Codul judiciar privind organizarea judiciară.²⁵ Înalțul Consiliu de Justiție nu face parte din puterea judecătorească drept a treia putere în stat. Nu este o instanță în sensul Articolului 40 din Constituția Belgiei.²⁶ Articolul 151 alin. (2) statuează în mod expres faptul că Înalțul Consiliu de Justiție respectă independența justiției. Acesta nu aparține nici puterii executive nici puterii legislative. El reprezintă o instituție *sui generis* având propriile competențe, ce servește drept intermediar, sau ca o punte de legătură, între justiție, pe de o parte, și puterile executive și legislativă, pe de altă parte.

Înalțul Consiliu de Justiție este compus din două colegii, unul vorbitor de limba germană și celălalt vorbitor de limba franceză, fiecare având 22 de membri. Mandatul acestora durează patru ani, cu posibilitate de reînnoire o singură dată. Împreună, cei 44 de membri alcătuiesc Adunarea Generală a Înalțului Consiliu de Justiție. Fiecare colegiu este compus din 11 judecători și procurori și 11 non-magistrați. Primii sunt aleși de către magis-

²¹ Numele de caracatiță, sau „opt-picioare”, se referă la faptul că opt partide politice au încheiat „Convenția Caracatiță” (the “Octopus-agreement”).

²² Pentru o variantă în engleză a Constituției Belgiei, a se vedea www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/grondwetEN.pdf, accesat ultima dată pe 10 mai 2013.

²³ *Modification à la Constitution* din 20 Noiembrie 1998, *Moniteur Belge* 24 Noiembrie 1999, 37679 și *Loi modifiant certaines dispositions de la deuxième partie du Code judiciaire concernant le Conseil supérieur de la Justice, la nomination et la désignation de magistrats et instaurant un système d'évaluation pour les magistrats* din 22

Decembrie 1998, *Moniteur Belge* 2 Februarie 1999, 2922. A se vedea DELPÉRÉE (2002), 89-104 și LAENENS & STORME (2000).

²⁴ Pentru o analiză recentă și aprofundată, a se vedea ALLEMEERSCH et al. (2011), 307-356.

²⁵ Articolele 259bis-1 la 259bis-22 din Codul judiciar. A se vedea DE BRUYN (1999), 401 et seq.; DUPRÉ (1998-1999), 1507 et seq.; KLOECK (2001), 357-381; MATRAY (2002), 153-190; MATRAY (2009), 35-62; RAES & LAENENS (2000); STORME (2005) și VERDUSSEN (1999).

²⁶ „Puterea judecătorească este exercitată de către instanțele judecătorești. Hotărârile instanțelor sunt executate în numele Regelui”.

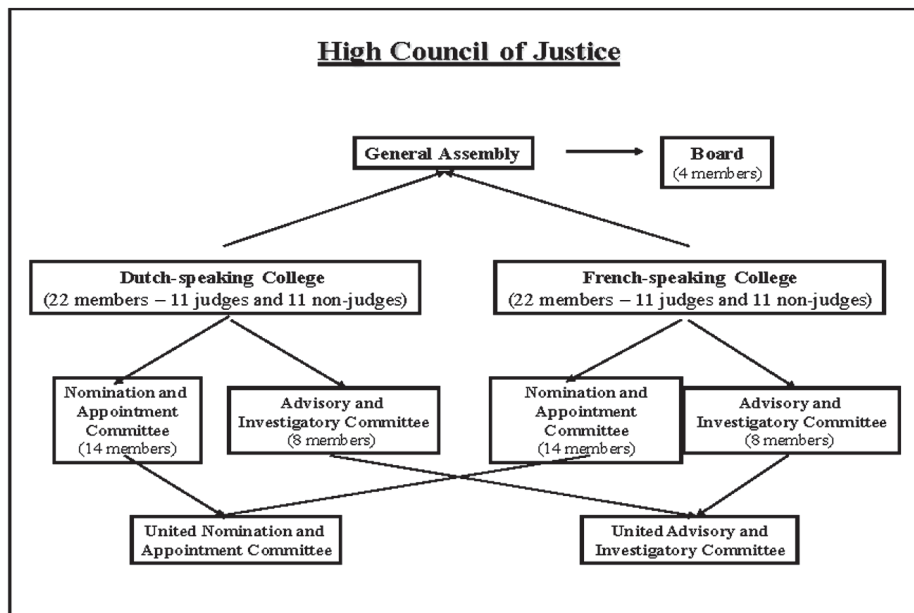
trați, în timp ce ultimii sunt numiți de către Senatul Belgiei. Din componența colegiilor trebuie să facă parte cel puțin patru avocați cu o experiență profesională de cel puțin zece ani, trei profesori cu o experiență profesională de cel puțin 10 ani, precum și patru membri cu cel puțin zece ani de experiență într-un domeniu de activitate relevant (juridic, economic, administrativ, social sau științific).²⁷ Compunerea Înalțului Consiliu se publică în *Belgisch Staatsblad*, Monitorul Oficial al Belgiei. Constituantul belgian a dorit să creeze o instituție apolitică cu o paritate lingvistică clară, care să sublinieze faptul că sistemul judiciar belgian constituie (încă) o problemă de nivel federal, precum și o egalitate completă între magistrați și non-magistrați, excluzând astfel orice formă de corporatism.²⁸

Colegiul de conducere al Înalțului Consiliu de Justiție este alcătuit din patru membri aleși din cadrul Adunării

Generale. Colegiul de conducere este însărcinat cu coordonarea activităților Înalțului Consiliu și al Colegiilor. Președinția Înalțului Consiliu este alternativă, astfel încât fiecare dintre cei patru membri ai colegiului de conducere îndeplinește pe rând funcția de președinte.

Fiecare colegiu este compus din câte două comitete: Comitetul de numire și desemnare, alcătuit din 14 membri din care șapte magistrați și, respectiv, șapte non-magistrați, și Comitetul consultativ și de investigare, compus din opt membri, din care patru magistrați și patru non-magistrați. Membrii vorbitori de limba olandeză și cei vorbitori de limba franceză din cele două Comitete de numire și desemnare alcătuiesc Comitetul reunit de numire și desemnare. Membrii vorbitori de limba olandeză și cei vorbitori de limba franceză din cele două Comitete consultative și de investigare alcătuiesc Comitetul reunit consultativ și de investigare.

Organigrama Înalțului Consiliu de Justiție:

²⁷ În trecut, au avut funcția de membru în Înalțul Consiliu de Justiție funcționari publici, jurnaliști,

grefieri și auditori.

²⁸ LAENENS *et al.* (2012), 176.

Competențele Înalțului Consiliu de Justiție sunt prevăzute de dispozițiile art. 151 alin. 3 din Constituție. Aceasta nu este o listă exhaustivă. Conform art. 151 alin. 3 ultimul paragraf, o lege adoptată cu o anumită majoritate poate reglementa alte competențe ale Consiliului.

Aceste competențe pot fi împărțite în trei categorii: numirea și desemnarea magistraților (1), controlul extern asupra funcționării puterii judecătorești (2) și consilierea factorilor de decizie politică în legătură cu îmbunătățirea sistemului judiciar (3).

1. Numirea și desemnarea magistraților²⁹

Comitetele de numire și desemnare a magistraților sunt responsabile pentru organizarea examenelor pentru dobândirea calității de judecător sau procuror. Pentru candidații cu cel puțin un an de experiență în domeniul juridic, există un examen scris și oral pentru accesul la un stagiu judiciar.³⁰ Pentru avocații cu mai multă experiență în domeniul juridic, Comitetele organizează un examen de capacitate,³¹ care oferă accesul imediat pentru un post vacant. În sfârșit, pentru

avocații cu experiență de cel puțin 20 de ani în domeniul juridic, Comitetele organizează un examen oral, care de asemenea oferă acces direct la funcția de judecător sau procuror.

Astfel cum a fost deja menționat, unul dintre aspectele cheie ale „reformei caracatiță” și ale creării Înalțului Consiliu de Justiție a fost sfârșitul așa-numitei „numiri politice”, conform căreia o persoană era numită direct magistrat pe baza preferințelor sale politice, mai mult decât pe baza capacității sale și aptitudinilor sale de a ocupa funcția de magistrat. În prezent, executivul numește în continuare magistrați, însă aceasta se bazează pe o motivare obiectivă a Comitetele de desemnare și numire a magistraților a Înalțului Consiliu de Justiție.³² După o perioadă de consultare, este realizată o comparare obiectivă a candidaților. Dacă un candidat întrunește două treimi din voturile Comitetului de numire și desemnare competent, acesta este numit pentru funcția vacantă.

Allemeersch et al. au subliniat că acest proces de numire și promovare este încă criticabil în sensul în care încă există un

²⁹ Articolul 151 alin. 3: 1. numirea candidaților pentru desemnarea ca judecător de pace, judecător sau judecător al Curții Supreme; 2. desemnarea candidaților pentru numirea ca președinte al Curții Supreme, președinte al unei curți de apel sau președinte al unei instanțe de grad inferior; 3. accesul la funcția de judecător sau procuror; (...) 5. stabilirea profilului pentru funcțiile la care se face referire la punctul 2; (...). Pentru o prezentare detaliată a modul de selectare, desemnare și promovare a se vedea ALLEMEERSCH et al. (2011), 317 și TAELMAN (2013), 412-415. Regulile sunt prevăzute de art. 259¹ – 259⁷ din Codul Judiciar.

³⁰ Pentru a deveni procuror, există o scurtă perioadă de stagiatură de 18 luni. Pentru a deveni judecător, perioada de stagiatură este mai lungă, de 36 de luni.

³¹ Pentru a deveni procuror, un avocat trebuie să aibă 5 ani de experiență în domeniul juridic. Pentru a deveni judecător, este necesară o experiență de 10 ani în domeniul juridic.

³² Executivul poate refuza o numire, însă

aceasta trebuie motivată. Înalțul Consiliu are atunci 15 zile pentru a propune o nouă numire. Acest lucru se întâmplă rareori, deși există un caz important [a se vedea LAMON (2013), 8]. În 2012, un avocat din Antwerp s-a înscris pentru a ocupa un post de judecător la judecătoria din Antwerp. A fost nominalizat ca cel mai bun candidat de către Comitetul de numire și desemnare de limbă olandeză. Ministrul Justiției a refuzat să îl numească din moment ce în 2011 fusese condamnat pentru o infracțiune. Refuzul a fost transmis Înalțului Consiliu de Justiție. Același Comitet l-a nominalizat pe avocat din nou. Comitetul a constatat că lipsa antecedentelor în cazierul judiciar nu constituie o condiție pentru a deveni judecător. Mai mult, candidatul a menționat condamnarea. Din nou ministrul a refuzat decizia Comitetului. Avocatul a declanșat o procedură înaintea Consiliului de Stat. Consiliul i-a respins cererea și a statuat că un candidat care a fost condamnat pentru o infracțiune de părăsire a locului accidentului este prezumat a nu întruni calitățile necesare pentru exercitarea funcției de judecător (Consiliul de Stat, *Geermaert*, 4.2.2013).

grad potențial de influență politică și ideologică. Problema pare să conștina în compunerea Înalțului Consiliu, din a cărui jumătate de membri sunt numiți de către Senat. Există o îndoială că membrii astfel aleși sunt ghidați de propriile convingeri ideologice și politice.³³ Foști membri ai Înalțului Consiliu neagă această critică susținând că nu au observat niciodată nicio influență politică sau ideologică a non-magistraților. În orice caz, componența diversificată a Comitetelor de Numire și desemnare funcționează ca o garanție.³⁴

2. Controlul extern asupra funcționării sistemului judiciar³⁵

Comitetele consultative și de investigație ale Înalțului Consiliu de Justiție efectuează controlul extern asupra modului de funcționare a sistemului judiciar, fiind superioare mecanismelor interne existente. Această atribuție se realizează prin intermediul unui sistem centralizat de plângeri, precum și prin funcționarea ca instanțe. Trebuie subliniat faptul că Comitetele nu au dreptul de a interveni în procese în desfășurare.³⁶ Toate recomandările Comitetelor sunt supuse aprobării Adunării Generale și transmise ministrului Justiției, Camerei Deputaților, Senatului, Președinților tuturor instanțelor și tuturor procurorilor și procurorilor-șefi.³⁷

Comitetele consultative și de investigație primesc plângeri sesizări privind modul de funcționare al corpului de magistrați.³⁸ Orice persoană (cetățeni, rezidenți, avocați, judecători, grefieri etc.) poate formula o sesizare. Conform legii, plângerile trebuie să fie formulate în scris,

semnate și datate și trebuie să conțină identitatea persoanei reclamante. Următoarele plângeri sunt considerate inadmisibile:

- plângerile care fac obiectul unor proceduri penale sau disciplinare;
- plângerile referitoare la conținutul unei hotărâri judecătorești;³⁹
- plângerile care au mai fost analizate și care nu conțin elemente noi;
- plângerile care pot fi formulate pe calea unei alte proceduri (de exemplu, prin intermediul căii de atac a apelului);
- plângerile care sunt vădit nefondate.

Dacă plângerea este de competența unor alte autorități, Comitetul va declina soluționarea acesteia. Odată admisă plângerea, aceasta este transmisă superiorului ierarhic al magistratului sau membrului al puterii judecătorești împotriva căruia a fost îndreptată sesizarea. Magistratul în cauză este notificat și poate formula un punct de vedere scris sau oral. Comitetul poate solicita informații suplimentare de la toți magistrații la care face referire sesizarea. La final, reclamantul este informat asupra rezultatului. Înalțului Consiliu de Justiție poate formula recomandări și poate promova acțiuni privind îmbunătățirea funcționării sistemului judiciar. De asemenea, poate sesiza autoritățile disciplinare atunci când consideră că au fost încălcate reglementările de natură disciplinară. O dată pe an, fiecare Comitet consultativ și de investigație întocmește un raport privind măsurile ce au fost luate ca urmare a sesizărilor primite. Acestea sunt integrate într-un raport anual al Înalțului Consiliu de Justiție.

³³ ALLEMEERSCH et al. (2011), 320.

³⁴ AERTS&BOONE (2010), 8.

³⁵ Articolul 151 alin. 3: "(...) 7. supravegherea generală și promovarea utilizării mijloacelor de control intern; 8. până la excluderea tuturor competențelor penale și disciplinare: - primirea și urmărirea plângerilor legate de funcționarea puterii judecătorești; - efectuarea unei anchete privind

funcționarea sistemului judiciar".

³⁶ Articolul 259bis – 17 din Codul judiciar.

³⁷ Articolul 259bis – 18 din Codul judiciar.

³⁸ Articolul 259bis – 15 din Codul judiciar.

³⁹ Pe parcursul unui mandat, fiecare judecător și procuror poate participa la 5 formări permanente oferite de Institut (articolul 4 din Legea din 31 ianuarie 2007).

Conform Raportului anual din 2011,⁴⁰ în acel an au fost formulate 274 de plângeri,⁴¹ fiind analizate 307. Cele mai multe plângeri conțineau critici privind o soluție⁴² (25,79%) sau desfășurarea lentă a procedurii judiciare (14,74%). Altele priveau aspecte de comunicare (10%), participanți la judecată (de ex., avocați sau notari) sau lipsa de respect a unui judecător sau grefier (7,11%). 10, 26% dintre plângeri nu aveau legătură cu modul de funcționare a sistemului judiciar. Doar 52 (sau 37,41%) din cele 307 plângeri erau întemeiate (majoritatea, de 30 de sesizări) se refereau la desfășurarea lentă a unei proceduri judiciare). În privința altor plângeri, Înalțul Consiliu de Justiție nu era competent (63,42%) sau au fost respinse ca neîntemeiate (62,59%).

Comitetul reunit consultativ și de investigare poate efectua și o anchetă specială privind funcționarea sistemului judiciar, respectiv așa-numitele instanțe de audit.⁴³ Ancheta poate fi inițiată din oficiu,⁴⁴ la cererea ministrului Justiției sau la cererea majorității membrilor Camerei

Deputaților sau Senatului. Auditul este transmis președintelui instanței implicate care trebuie să raporteze Comitetului. În cazuri excepționale,⁴⁵ auditul este efectuat chiar de Comitetul însuși, sub coordonarea unui membru magistrat. Comitetul poate vizita instanța în cauză și poate lua măsurile pe care le consideră necesare. Poate consulta și copia dosare ale instanței,⁴⁶ și asculta magistrați, care pot face declarații fără a încălca secretul profesional. La finalul anchetei, Comitetul redactează un raport care trebuie aprobat cu două treimi din membrii săi.

De la începerea activității sale în anul 2000, Înalțul Consiliu de Justiție a efectuat, prin intermediul Comitetului reunit consultativ și de investigare, 9 anchete de audit a instanțelor.⁴⁷ De exemplu, în 2010 un audit de instanță a fost realizat în privința instanțelor comerciale, în special în ceea ce privește Curtea Comercială din Bruxelles.⁴⁸ Auditul a fost solicitat de către ministrul Justiției, cauza fiind posibilele neregularități comise de președintele instanței în selectarea și numirea magistraților-asistenți și

⁴⁰ Consiliul Superior al Justiției, Raportul anual 2011, aprobat de Adunarea generală la data de 30 mai 2012 (http://www.csj.be/sites/5023.b.fedimbo.belgium.be/files/press_publications/r0033f.pdf, accesat ultima dată pe 6 August 2013).

⁴¹ În 2010, a primit 347 de plângeri, în 2009: 385, în 2008: 323, iar în 2007: 341.

⁴² Aceasta cuprinde atât hotărârile judecătorești, cât și soluțiile de netrimite în judecată date de către procuror.

⁴³ Articolul 259bis – 16 din Codul judiciar.

⁴⁴ Este necesară întrunirea majorității simple a Comitetului reunit consultativ și de investigare.

⁴⁵ La cererea ministrului Justiției, sau atunci când, datorită obiectului anchetei, nu este recomandabilă însărcinarea președintelui instanței respective cu desfășurarea anchetei.

⁴⁶ Pe 27 martie 2013, a fost transmisă Camerei Deputaților o propunere legislativă prin care să se permită Comitetului reunit consultativ și de investigare să consulte dosare care nu sunt confidențiale (*Proposition de Loi modifiant le Code judiciaire en vue d'octroyer à la Commission d'avis et d'enquête réunie du Conseil supérieur de la*

Justice la compétence de consulter des dossiers judiciaires non clôturés of 27 March 213, DOC 53-2728/001 (www.dekamer.be/FLWB/PDF/53/2728/53K2728001.pdf, accesat ultima dată la 9 mai 2013)).

⁴⁷ A se vedea www.csj.be/fr/search/apachesolr_search?filters=type%3Apublication%20id%3A27, accesat ultima dată pe 5 Mai 2013. Au fost auditate următoarele instanțe și parchete: Parchetul din Bruxelles (2001 și 2006), instanța penală din Charleroi (2002), Curtea de Apel din Bruxelles (2004, 2008 și 2009), instanța de poliție din Bruxelles (2008), instanțele comerciale (2010) și instanțele de litigii de muncă din Namur/Dinant (2011).

⁴⁸ Consiliul Superior de Justiție, *Auditul Tribunalului Comercial. Raportul aprobat de Comisia reunită de aviz și anchetă pe 16 decembrie 2010* (http://www.csj.be/sites/5023.b.fedimbo.belgium.be/files/press_publications/r0028f.pdf, accesat ultima dată pe 6 August 2013).

⁴⁹ În ianuarie 2013, președintele Curții comerciale din Bruxelles a fost condamnat de Curtea de Apel din Bruxelles pentru fals și încălcarea secretului profesional.

experților.⁴⁹ În raportul său final, Comitetul a făcut câteva recomandări privind funcționarea și atribuțiile magistraților asistenți (în special în procedurile de insolvență) și ale experților judiciari.

3. *Consilierea factorilor de decizie politică în legătură cu îmbunătățirea sistemului judiciar*⁵⁰

Comitetul reunit consultativ și de investigare al Înalțului Consiliu de Justiție asigură consilierea factorilor de decizie politică asupra îmbunătățirii modului de funcționare a sistemului judiciar.⁵¹ Această activitate constă în principal în elaborarea de opinii în privința propunerilor legislative și a memorandumurilor politice pentru ministrul Justiției, Camera Deputaților sau Senat. Comitetul oferă consiliere în ceea ce privește funcționarea generală a sistemului judiciar, obținerii resurselor disponibile, precum și referitor la propunerile legislative care au consecințe asupra modului de funcționare a sistemului judiciar. Comitetul poate formula solicitări și întrebări adresate membrilor puterii judecătorești, prin intermediul superiorilor ierarhici, în vederea informării. Opiniile oferite nu sunt obligatorii.

Începând cu anul 2000, Comitetul a elaborat 87 de opinii,⁵² în diverse domenii, anume cu privire la: pedepse financiare și cheltuieli de judecată în procesele penale (2013), reforma judiciară preconizată și mobilitatea judecătorilor (2013), liberarea condiționată (2012), evidența victimelor infracțiunilor (2012), reforma instanțelor cu jurați (2011), experții judiciari (2011), procedura somației europene de plată (2011), introducerea unei instanțe de familie (2010), introdu-

cerea unei proceduri colective (2009), evaluarea judecătorilor (2006), recuperarea onorariilor de avocați (2006) etc. De asemenea, Comitetul a elaborat 17 recomandări,⁵³ de exemplu, cu privire la căile de atac (2010), comunicarea în instanțe (2010), dezvoltarea identității judecătorilor către justițiabili (2009), managementul financiar al registraturilor (2008), remunerația experților judiciari (2006) etc.

În 2001, Allemeersch et al. a evaluat cele trei competențe ale Înalțului Consiliu de Justiție după cum urmează:

În primul rând, procesul de selecție a magistraților a devenit într-adevăr mai obiectiv. Prin profesionalismul său, a crescut atractivitatea carierei judiciare și credibilitatea procesului de recrutare. Fără îndoială că acesta a avut un efect pozitiv general asupra calităților și aptitudinilor judecătorilor nou-numiți. În al doilea rând, Înalțul Consiliu s-a dovedit un consilier abil și de încredere al factorilor de decizie, aducând un plus de valoare procesului decizional și impunând respect din partea celorlalți participanți. În ceea ce privește al treilea obiectiv constând în exercitarea controlului asupra sistemului judiciar, există încă loc pentru îmbunătățiri. În timp ce Înalțul Consiliu a realizat niște investigații de audit a performanțelor anumitor instanțe – concluziile sale fiind deseori preluate în mod extensiv de către media națională – acesta nu beneficiază de instrumentele necesare pentru efectuarea unor investigații aprofundate în ipoteza unor neregularități grave și să urmărească rezultatul acestora, realizând recomandări la finalul acestora. De asemenea, există probleme referitoare la canalele de informare, în sensul că

⁵⁰ Articolul 151 alin. 3: "(...) 6. consilierea și realizarea de propuneri privind modul general de operare și organizare a sistemului judiciar (...)".

⁵¹ Articolul 259bis – 12 din Codul judiciar.

⁵² A se vedea www.csj.be/fr/search/

[apachesolr_search?filters=type%3Apublication%20tid%3A24](http://www.apachesolr_search?filters=type%3Apublication%20tid%3A24), accesat ultima dată pe 5 mai 2013.

⁵³ A se vedea www.csj.be/fr/search/apachesolr_search?filters=type%3Apublication%20tid%3A29, accesat ultima dată pe 5 mai 2013.

comitetele ce se ocupă de promovarea unui anumit judecător nu au cunoștință de existența procedurilor penale sau disciplinare în care este implicat judecătorul respectiv sau nici măcar despre constatările relevante din raportul efectuat din oficiu de Comitetele de audit ale Consiliului. În sfârșit, s-a dovedit că sistemul conform căruia cetățenii pot apela la Înalțul Consiliu pentru plângeri privind sistemul judiciar nu este foarte accesibil, fiind dificil de parcurs și ineficient.⁵⁴

În cuprinsul înțelegerii de coalitie din 2011, Guvernul intenționează să reformeze rolul Înalțului Consiliu de Justiție, în special atribuțiile sale privind controlul extern.⁵⁵ Deja în decembrie 2011, Înalțul Consiliu a emis o opinie în privința acestei intenții.⁵⁶ Consiliul propune extinderea și facilitarea puterii sale de a conduce o anchetă specială în modul de operare a sistemului judiciar. Prin aceasta, dorește să fie capabil să efectueze o asemenea anchetă nu numai în cazul disfuncțiilor de ordin structural și organizațional, dar și în cazul disfuncțiilor individuale. Ancheta trebuie întotdeauna să fie desfășurată numai de către Consiliu, în care președintele instanței avute în vedere poate fi desemnat pentru a efectua anumite investigații. Consiliul ar trebui de asemenea, să aibă acces la procedurile judiciare aflate pe rol și la dosarele (civile și penale) care nu au fost declarate confidentiale, fără permisiunea președintelui instanței respective. Consiliul ar trebui să poată organiza și o audiere.

Raportul final trebuie să ofere o perspectivă asupra recomandărilor structurale și specifice, iar Consiliul ar avea puterea de a decide cui i se comunică acest raport. Din punct de vedere organizațional, Consiliul urmărește crearea unei noi Comisii de control extern și recomandări (care să înlocuiască Comitetul reunit consultativ și de investigare), compus din patru comitete (comitetul de audit, comitetul pentru anchete speciale, comitetul de limbă olandeză pentru soluționarea plângerilor și comitetul de limbă franceză pentru soluționarea plângerilor).

C. Institutul Belgian de Formare Judiciară⁵⁷

Institutul Belgian de Formare Judiciară (*Instituut voor Gerechdelijk Opleiding; Institut de Formation Judiciaire; Institut für Ausbildungen im Gerichtswesen*) a fost înființat în anul 2007.⁵⁸ Și-a început activitatea în ianuarie 2009. Institutul organizează doar pregătirea profesională a membrilor corpului magistraților și schimburile de experiență profesională. Printre atribuțiile sale nu se numără pregătirea pentru examenele pentru admiterea în profesia de judecător sau procuror. Institutul dorește să contribuie la eficientizarea sistemului judiciar prin dezvoltarea competențelor profesionale ale membrilor acestuia.

Asemenea Înalțului Consiliu de Justiție, Institutul Belgian de Formare Judiciară este o instituție independentă.

⁵⁴ ALLEMEERSCH et. al. (2011), 316.

⁵⁵ Acordul de guvernare din 1 decembrie 2011 (www.premier.be/sites/all/themes/custom/tcustom/Files/accord_de_gouvernement_1er_decembre_2011.pdf, accesat ultima dată pe 8 Mai 2013), 139.

⁵⁶ Consiliul Superior de Justiție, *Avizul din oficiu privind reforma competențelor Consiliului Superior de Justiție în materia controlului extern, în special în materia anchetei. Aprobare de Adunarea generală pe 21 decembrie 2011* (<http://www.csj.be/sites/5023.b.f.edimbo.belgium.be/files/>

[press_publications/a0075b.pdf](http://www.premier.be/sites/all/themes/custom/tcustom/Files/accord_de_gouvernement_1er_decembre_2011.pdf), accesat ultima dată pe 6 August 2013).

⁵⁷ www.igo-ifj.be/, accesat ultima dată pe 10 Mai 2013. Pentru o broșură în limba engleză, a se vedea www.iojt.org/iojt2/library/IOJTarticle.pdf, accesat ultima dată pe 10 Mai 2013.

⁵⁸ Legea privind formarea judiciară și înființarea Institutului de formare judiciară din 31 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Belgian din 2 februarie 2007, 5481. A se vedea TÆELMAN (2013), 416-418; VAN DEN BROECK (2009), 81 et seq. Și VAN HAEGENBORGH (2008), 95 et seq.

Potrivit Consiliului Consultativ European al Judecătorilor,⁵⁹ formarea judecătorilor ar trebui încredințată unui organism specializat responsabil cu întocmirea curriculumului, asigurarea pregătirii și supravegherea desfășurării acestor activități. (...) Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor (a Consiliului Europei⁶⁰) statuează că orice autoritate responsabilă cu supravegherea calității programului de formare trebuie să fie independent de executiv și de legislativ și cel puțin jumătate din membrii săi trebuie să fie judecători. (...) Acestea subliniază importanța crucială pe care o au independența și componența autorității responsabile cu formarea profesională față de conținutul programului de formare. Acesta este un corolar al principiului general al independenței justiției. Formarea profesională reprezintă o problemă de interes public, iar independența autorității responsabile cu întocmirea programei și stabilirea modalităților de formare trebuie respectată. Persoanele responsabile cu formarea nu trebuie să fie direct implicate în numirea sau promovarea judecătorilor.

Institutul este alcătuit din trei organisme:⁶¹ comitetul director, managementul executiv și comitetul științific.⁶² Comitetul director aprobă planul anual de acțiune, bugetul și planul de personal astfel cum este propus de management. De asemenea, controlează activitățile desfășurate de management. Comitetul este format din 16 membri (8 vorbitori de limbă olandeză și 8 vorbitori de limbă

franceză). Membrii constau în cei doi președinți ai Comitetelor de numire și desemnare ale Înalțului Consiliu de Justiție, directorul general al Institutului, președintele Comisiei pentru modernizarea sistemului judiciar, trei funcționari ai departamentului de educație ai Comunităților flamande, franceze sau germane, un reprezentant al ministrului Justiției, doi judecători, doi procurori⁶³ și patru alți membri ai corpului de magistrați. Președintele este ales dintre membrii Comitetului.

Managementul executiv (compus dintr-un președinte și doi vice-președinți) este responsabil cu managementul de zi cu zi. Printre alte activități, se ocupă în special de elaborarea programelor de studiu; pregătirea planului anual de acțiune, buget și plan de personal; organizarea bugetului și încheierea de contracte de achiziții publice și protocoale de cooperare cu alte institute de formare, organizații și asociații. Membrii managementului sunt propuși de către Înalțul Consiliu de Justiție și desemnați de către ministrul Justiției. Aceștia nu pot fi membri ai Înalțului Consiliu de Justiție și nu pot desfășura alte activități profesionale.

La cererea managementului executiv și a comitetului director, comitetul științific oferă recomandări și consiliere privind politica de formare a judecătorilor și a celorlalți membri ai judiciarului, programele de formare și organizarea lor, precum și metodele pedagogice ce trebuie utilizate. Comitetul este compus

⁵⁹ CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES, *Opinion n° 4 of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on appropriate initial and in-service training for judges at national and European levels of 27 November 2003* ([https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2003\)OP4&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2003)OP4&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3), accesat ultima dată pe 11 Mai 2013).

⁶⁰ A se vedea www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/European-Charter-on-Statute-of-Judges_EN.pdf, accesat ultima dată pe 11 Mai 2013.

⁶¹ Există și o Comisie de evaluare a programului de formare judiciară de limbă olandeză și limbă franceză (articolele 42-43 din Legea din 31 ianuarie 2007).

⁶² Articolele 9-37 din Legea din 31 ianuarie 2007.

⁶³ Judecătorii și procurorii sunt numiți de către Înalțul Consiliu de Justiție.

din 21 de membri (cu excepția președintelui, 10 vorbitori de limbă olandeză și 10 vorbitori de limbă franceză): doi judecători, doi procurori, patru alți membri ai judiciarului, doi avocați, opt profesori și doi membri ai Institutului de Formare a Guvernului Federal.

Formarea judiciară poate fi definită astfel.⁶⁴

- formarea inițială a membrilor magistraților, de exemplu, formarea asigurată în timpul stagiaturii sau la începutul perioadei de angajare;

- formarea continuă oferită în timpul carierei destinată dezvoltării competențelor profesionale;⁶⁵

- consilierea profesională în cazul pregătirii pentru ocuparea unei anumite funcții.

O perspectivă a tuturor programelor de formare poate fi consultată pe pagina de internet a Institutului.⁶⁶ Judecătorii și procurorii pot urma programe de pregătire internă, de exemplu, privind MS office 2010, pregătire în management, procedură civilă, drept financiar, noul Cod Belgian privind naționalitatea, contabilitate etc. Este evident faptul că magistrații pot să urmeze și cursuri externe organizate de universități și edituri, atâta timp cât acestea sunt recunoscute de către Institut (ceea ce reprezintă o dificultate⁶⁷). Institutul oferă

De-a lungul anilor, în Belgia au fost create numeroase organisme ce guvernează sistemul judiciar, care câteodată se suprapun sau se contrazic, competențe care duc la un surplus de recomandări.

și cursuri de limbi străine și e-learning.⁶⁸ Există și posibilitatea participării la cursuri în străinătate sau urmării programelor de formare ale EJTN,⁶⁹ al cărei membru este și Institutul.⁷⁰ Magistrații care doresc să urmeze un curs în străinătate beneficiază de burse.

D. Consiliul Consultativ al Magistraturii⁷¹

În 1999, a fost înființat Consiliul Consultativ al Magistraturii (*Adviesraad van de Magistratuur; Conseil consultatif de la magistrature; Beirat der Magistratur*),⁷² care și-a început activitatea abia în mai 2006. Adunarea Generală a Consiliului este formată din 44 de membri.⁷³ Cei 22 de vorbitori de limbă olandeză alcătuiesc colegiul de limbă olandeză, în timp ce cei 22 de vorbitori

⁶⁴ Articolul 3 din Legea din 31 ianuarie 2007.

⁶⁵ Pe parcursul unui mandat, fiecare judecător și procuror poate participa la 5 programe de formare continuă organizate de Institut (articolul 4 din Legea din 31 ianuarie 2007).

⁶⁶ www.igo-ifj.be/fr/content/formations, accesat ultima dată pe 10 Mai 2013.

⁶⁷ A se vedea Taelman (2013), 417-418 și 423.

⁶⁸ De exemplu, există un curs online privind implementarea Convenției Europene a Drepturilor Omului.

⁶⁹ www.ejtn.net/en/, accesat ultima dată pe 10 Mai 2013.

⁷⁰ Câteva exemple de cursuri internaționale de formare: „Cooperare judiciară internațională în materie penală: mandat european de arestare și simularea MLA”, „Dreptul Uniunii Europene în materia emisiilor industriale”, „Un studiu sistematic

privind domeniul judiciar european în materie civilă și comercială” etc.

⁷¹ www.arm-ccm.be/portal/page/portal/ARM/Startpagina, accesat ultima dată pe 14 Mai 2013.

⁷² *Loi instaurant un Conseil consultatif de la magistrature* din 8 martie 1999, *Monitorul Belgian* din 19 martie 1999, 8801. A se vedea RAES & LAENENS (2000).

⁷³ Deși nu este prevăzut în Legea din 8 martie 1999, Consiliul a înființat 10 grupuri de lucru (și câteodată subgrupuri de lucru) pentru: funcționarea Consiliului, statutul social al magistraților, comunicare, cariera magistraților, statutul financiar al magistraților, disciplină și deontologie, defederalizare, normarea muncii magistraților, introducerea unei instanțe de familie și planul de pensionare pentru magistrați.

de limbă franceză alcătuiesc colegiul de limbă franceză. Fiecare colegiu este compus din patru judecători de la curțile de apel, doi procurori din cadrul parchetelor de pe lângă curțile de apel, opt judecători de primă instanță, patru procurori din cadrul parchetelor de pe lângă judecătorii, doi judecători de pace și noi judecători militari. Asemenea magistraților din Înalțul Consiliu de Justiție, magistrații sunt aleși de colegii lor pe durata unui mandat de 4 ani, cu posibilitatea reînnoirii o singură dată. Din fiecare colegiu sunt aleși trei membri (președintele, vicepreședintele și secretarul) pentru a face parte din comitetul director al consiliului. Președinția Consiliului alternează între cei doi președinți la fiecare doi ani, începând cu cel mai în vârstă. Comitetul director pregătește întâlnirile adunării generale, coordonează activitatea acesteia și pune în executare deciziile acesteia.

Consiliul Consultativ al Magistraturii se consideră a fi unicul interlocutor dintre judiciar și executiv și legislativ, pentru care invocă trei motive: Consiliul este creat de legislativ, membrii săi provin din toate ramurile puterii judecătorești și sunt aleși.⁷⁴ Misiunea sa este de a asigura consilierea Ministrului Justiției, a Camerei Deputaților și a Senatului și consultarea cu aceștia referitor la tot ce ține de statutul, drepturile și condițiile de lucru ale

judecătorilor și procurorilor.⁷⁵ Consiliul acționează la cererea ministrului, a camerelor sau din oficiu. Ministrul Justiției transmite toate propunerile legislative acceptate referitoare la obiectivele Consiliului către acesta.⁷⁶ Opiniile date nu sunt obligatorii.

Începând cu 2006, Consiliul a elaborat în jur de 20 de opinii,⁷⁷ în diferite domenii: reforma judiciară și mobilitatea judecătorilor (2013), planul de pensionare pentru magistrați (2012), introducerea instanțelor de dreptul familiei (2011), noile reguli disciplinare pentru judecători (2010 și 2011), condițiile de concediu pentru judecători (2009) etc. O inițiativă destul de mediatizată a constituit-o în 2012 ghidul deontologic al magistraților, elaborat de Consiliul împreună cu Înalțul Consiliu de Justiție.⁷⁸ Principiile, care nu sunt considerate a fi un cod de disciplină obligatoriu, sunt inspirate și au la bază raportul asupra eticii judiciare al Rețelei Europene a Consiliilor Magistraturii.⁷⁹

E. Comisia pentru modernizarea sistemului judiciar⁸⁰

În 2006,⁸¹ Parlamentul Belgian a adoptat o lege de înființare a Comisiei pentru modernizarea sistemului judiciar (*Commissie voor de modernisering van de rechterlijke orde; Commission de Modernisation de l'Ordre judiciaire*) și a Consiliului general al partenerilor siste-

⁷⁴ CONSEIL CONSULTATIF DE LA MAGISTRATURE, *Rapport d'Activité 2010-2012. Approuvé par l'Assemblée générale du Conseil consultatif de la magistrature du 26 novembre 2012* (<http://www.arm-ccm.be/portal/page/portal/ARM/Publicaties>, accesat ultima dată pe 6 August 2013), 4.

⁷⁵ Articolul 5, §1 Actul din 8 March 1999.

⁷⁶ Articolul 5, §4 Actul din 8 March 1999.

⁷⁷ A se vedea www.arm-ccm.be/portal/page/portal/ARM/Adviezen, accesat ultima dată pe 14 Mai 2013.

⁷⁸ CONSEIL SUPÉRIEUR DE LA JUSTICE ET CONSEIL CONSULTATIF DE LA MAGISTRATURE, *Guide pour les magistrats. Principes, valeurs et qualités* (<http://www.arm-ccm.be/portal/page/portal/ARM/>

[Mededelingen/guide_magistrats.pdf](http://www.arm-ccm.be/portal/page/portal/ARM/Mededelingen/guide_magistrats.pdf), accesat pe 14 Mai 2013).

⁷⁹ EUROPEAN NETWORK OF COUNCILS FOR THE JUDICIARY, *Judicial Ethics Report 2009-2010* (www.encj.eu/images/stories/pdf/ethics/judicialethicsdeontologiefinal.pdf, accesat ultima dată pe 14 Mai 2013).

⁸⁰ www.cmro-cmoj.be/fr (French) – www.cmro-cmoj.be/nl (Dutch), accesat ultima dată pe 14 Mai 2013.

⁸¹ *Loi instaurant la Commission de Modernisation de l'Ordre judiciaire et le Conseil général des partenaires de l'Ordre* of 20 July 2006, *Moniteur Belge* 1 Septembrie 2006, 43773. A se vedea VAN BOSSUYT (2006), 1180 et seq.

mului judiciar (*Algemene Raad van de Partners van de Rechterlijke Orde; Conseil général des partenaires de l'Ordre judiciaire*). Din motive de funcționare, Comisia, care acționează independent, este organizată în cadrul Ministerului Justiției. Prezintă un raport anual Parlamentului, ministrului Justiției și Înalțului Consiliu de Justiție.

Comisia este alcătuită dintr-un președinte, un vice-președinte și șase membri, toți fiind numiți de către ministrul Justiției pentru un mandat de 6 ani, cu posibilitatea de reînnoire o singură dată. Președintele și vice-președintele sunt un judecător și un procuror. Unul trebuie să fie vorbitor de limbă olandeză, iar celălalt de limbă franceză. Ca și condiție, trebuie ca anterior să fi îndeplinit funcții importante în cadrul sistemului judiciar. Pe perioada mandatului lor, nu pot desfășura alte activități profesionale. Cei șase membri (3 vorbitori de limbă olandeză și 3 de limbă franceză) sunt doi magistrați (un judecător și un procuror), doi membri alți membri ai judiciarului și doi funcționari publici (din care unul din cadrul Ministerului Justiției). Comisia are de asemenea un secretariat.

În general, Comisia este responsabilă pentru orice acțiune ce are ca obiectiv modernizarea managementului sistemului judiciar. Acestea constau în special în:⁸²

- elaborarea unei viziuni generale asupra modernizării managementului sistemului judiciar;
- organizarea și supravegherea structurilor de management ale sistemului judiciar;
- elaborarea de proiecte privind armonizare, îmbunătățirea și modernizarea managementului judiciar;
- întocmirea de proiecte experimentale

pentru managementul judiciar, care să fie aplicate la nivel federal sau local;

- organizarea de experimente privind transferul competenței în contextul unei descentralizări administrative;

- oferirea de sprijin metodologic în realizarea proiectelor experimentale referitoare la managementul judiciar;

- propunerea de metode de optimizare a mijloacelor de funcționare a sistemului judiciar;

- înființarea și conducerea unei rețele pentru efectuarea schimbului de informații între administrarea centrală a Ministerului Justiției și președinții diferitelor instanțe.

Proiectele Comisiei sunt grupate pe șase teme:⁸³ finanțele (de exemplu, cheltuielile de judecată), personalul (de exemplu, specializarea în funcție, absenteismul, stresul psihologic, managerii administrativi), comunicarea (de exemplu, e-grupuri și comunicarea electronică a hotărârilor judecătorești), metode de management (de exemplu, măsurarea volumului de muncă), organizarea (de exemplu, a curții pentru minori din Antwerp, a Curții de Apel din Gent, a parchetului din Bruxelles și Charleroi) și metodele de lucru (de exemplu, proiectele JustScan și Copacul Cunoașterii). Fiecare proiect are un scop și un termen limită, care sunt stabilite printr-un acord de parteneriat. Fiecare proiect constă în patru faze: o fază preparatorie, lucru pe teren, raportare și urmărire a rezultatelor. Au fost încheiate acorduri de parteneriat, de exemplu, cu Curtea de Apel Gent (noiembrie 2011), Curtea de primă instanță din Antwerp în ceea ce privește instanța pentru minori (septembrie 2010), cu Ministerul Justiției în ceea ce privește cheltuielile judiciare în procesele penale (iunie 2009) și cu parchetul din Bruxelles (februarie 2009).

⁸² Articolul 3 din Actul din 20 iulie 2006.

⁸³ www.cmro-cmoj.be/fr/realisations/realisations, accesat ultima dată pe 14 Mai 2013.

F. Consiliul General al Partenerilor sistemului judiciar

Actul prin care a fost înființată Comisia pentru modernizarea sistemului judiciar a înființat și Consiliul General al partenerilor sistemului judiciar.⁸⁴ Consiliul este responsabil pentru propunerea de inițiative privind modernizarea managementului sistemului judiciar către Comisie, care acționează ca organism de promovare.

Consiliul este alcătuit din diverși actori din lumea juridică: un judecător al Curții Supreme, un procuror din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă, patru judecători, doi procurori, un judecător de pace, un judecător miliar, un funcționar din cadrul Ministerului Justiției, doi avocați, doi grefieri, doi notari, patru alți membri ai sistemului judiciar (de exemplu, un grefier), doi membri externi, precum și președintele și vice-președintele Comisiei pentru modernizarea sistemului judiciar. De asemenea, fac parte din Consiliu, deși fără drept de vot, și doi membri ai Înalțului Consiliu de Justiție. Din membrii săi, Consiliul alege un președinte și un vice-președinte.

G. Disciplina judiciară

În vara anului 2013, Parlamentul Belgian a adoptat un act care modifica Codul judiciar privind disciplina judiciară.⁸⁵ Acest act va intra în vigoare nu mai târziu de 1 septembrie 2014.

În prezent, legea face o distincție între sancțiunile disciplinare ușoare și

severe.⁸⁶ Primele constau în avertisment și mustrare. Ultimele sunt (în primă fază) reținerea din salariul sau suspendarea din funcție, iar (în a doua fază) concedierea sau eliberarea din funcție. În ipoteza sancțiunilor disciplinare ușoare, procedura disciplinară este inițiată de superiorul ierarhic al magistratului ori a membrului din sistemul judiciar implicat, care desfășoară investigația și care are competența de a aplica o sancțiune disciplinară ușoară.⁸⁷ În ipoteza sancțiunilor disciplinare severe, investigația este condusă de Consiliul Național de disciplină.⁸⁸ Consiliul este compus dintr-o secție vorbitoare de limbă olandeză și de limbă franceză și numără printre membrii săi judecători, procurori, grefieri, avocați și profesori de drept. Consiliul anchetează faptele și pronunță o soluție privind sancțiunea ce trebuie aplicată, care însă nu este obligatorie. Procedura disciplinară se desfășoară în fața primei secții a Curții de Apel⁸⁹ sau a primei secții a Curții Supreme⁹⁰, care iau în considerare opinia Consiliului Național de disciplină, care nu este obligatorie. În cazul în care este aplicată o sancțiune, hotărârea este supusă apelului.⁹¹ De cele mai multe ori, apelul se soluționează de secțiile unite sau de prima secție a Curții Supreme.

Rolul de pivot al superiorului ierarhic al magistratului sau al membrului sistemului judiciar este considerat a reprezenta un obstacol.⁹² Unii dintre aceștia se luptă cu atribuțiile din materia disciplinară. Câteodată se pare că

⁸⁴ Articolele 10-12 din Actul din 20 iulie 2006.

⁸⁵ *Loi modifiant les dispositions du Code judiciaire relatives à la discipline* din 15 iulie 2013, *Monitorul Belgian* din 25 iulie 2013, 46890.

⁸⁶ Articolul 405 din Codul judiciar.

⁸⁷ Articolul 410, 411, §1 și 412, §1 din Codul judiciar.

⁸⁸ Articolul 409 din Codul judiciar.

⁸⁹ Articolul 412, §2 din Codul judiciar. Acesta este cazul pentru procedura disciplinară desfășurată împotriva președinților de tribunalele de primă instanță, al judecătorilor din tribunalele de primă

instanță, al judecătorilor de pace și ai judecătorilor militari.

⁹⁰ Acesta este cazul președinților curților de apel și judecătorilor din cadrul curților de apel.

⁹¹ Articolul 415 din Codul judiciar.

⁹² *Proposition de loi modifiant les dispositions du Code judiciaire relatives à la discipline* din 7 iunie 2011, DOC 5-1067/1, (www.senate.be/www/webdriver?MltabObj=pdf&MlcolObj=pdf&MlnamObj=pdfid&MltypeObj=application/pdf&MlvalObj=83887436, accesat ultima dată pe 9 Mai 2013), 1-2.

procedura disciplinară are loc în spetele ușilor închise și este lipsită de transparență. Unele investigații seamănă cu răzbunări personale.⁹³ Mai mult, soluțiile Consiliului Național de disciplină nu sunt obligatorii și uneori nu sunt luate în considerare.⁹⁴

În viitor, toți membrii sistemului judiciar vor fi supuși unei proceduri disciplinare uniforme (și simplificate). Distincția dintre sancțiunile disciplinare ușoare și severe se va păstra, deși împărțirea între sancțiuni severe de gradul întâi și gradul doi va dispărea. Vor fi înființate două instanțe disciplinare temporare, una pentru regiunea vorbitoare de limbă olandeză (cu sediul în Gent) și una pentru regiunea vorbitoare de limbă franceză (cu sediul în Namur). Prin crearea celor două instanțe disciplinare, legiuitorul urmărește consolidarea încrederii în justiție. Aceste instanțe vor fi alcătuite din doi judecători specializați și un membru al aceleiași instanțe ca magistratul în cauză (numit asesor). Va emite o opinie consultativă președintele Consiliului Baroului (care va fi desemnat de Consiliul Baroului flamand, francez sau german). De asemenea, vor fi înființate două instanțe disciplinare de apel temporare (ambele având sediul la Bruxelles).

Procedura disciplinară va fi declanșată de superiorul ierarhic, din oficiu sau în temeiul unei plângeri al oricărei persoane sau la cererea Înalțului Consiliu de Justiție. Ancheta trebuie finalizată în trei luni. Dacă nu, magistratul vizat va putea transmite cazul la instanța disciplinară, care îl va obliga pe superiorul ierarhic să

finalizeze investigația. Superiorul rămâne competent să aplice o sancțiune disciplinară ușoară. Această decizie poate fi atacată cu apel la instanța disciplinară. În cazul unei sancțiuni disciplinare severe, cazul va fi transferat curții disciplinare. Instanța va avea posibilitatea de a desemna un magistrat care va putea lua toate măsurile necesare, a audia martori, organiza confruntări etc. După ce magistratul a terminat investigațiile, ori în cazul în care curtea nu desemnează un astfel de magistrat, cazul va fi soluționat de către curte. Soluția pronunțată va putea fi atacată la Curtea disciplinară de Apel.

H. Observații

Fără nicio îndoială, toate consiliile, comitetele și instituțiile menționate au fost create cu cele mai bune intenții, din moment ce au ca scop să contribuie la buna, eficienta și transparența desfășurării actului de justiție în vederea consolidării încrederii publice. După cazul Dutroux, legislativul belgian a vrut să curățească fața de trecut. Înalțul Consiliu de Justiție a fost stabilită ca o punte între cele trei puteri. Compunerea sa din magistrați și non-magistrați este unică.

În lumina acestor schimbări, și de-a lungul anilor, au fost create și alte organisme ce guvernează sistemul judiciar: Institutul Belgian de Formare Judiciară, Consiliul Consultativ al Magistraturii, Comisia pentru modernizarea sistemului judiciar, Consiliul General al partenerilor sistemului judiciar. Destul de recent, Senatul belgian a adoptat o propunere de modificare a prevederilor în materie de

⁹³ De exemplu, în 2012 și 2013 a fost o criză majoră în parchetul din Antwerp ca urmare a cazului privind cea mai mare fraudă cu diamante din Belgia. Au fost conduse mai multe anchete disciplinare împotriva procurorului și procurorului șef din Antwerp, care au declarat război deschis unul împotriva celuilalt.

⁹⁴ De exemplu, în 2009 prima secția a Curții de Apel din Gent a eliberat din funcție un judecător de

la tribunalul de primă instanță din Bruges deoarece nu a pronunțat nicio hotărâre în termen și chiar a ascuns dosare. Judecătorul a formulat apel la Curtea Supremă. Spre surpriza tuturor, Curtea Supremă a desființat soluția Curții de Apel și a decis doar reținerea din salariu timp de 2 luni (Curtea de Casație, *PMJAEV*, 24.11.2009). Curtea Supremă a înlăturat în mod evident soluția Consiliului Național de disciplină, pe care a considerat-o ca fiind prea severă.

disciplină judiciară și au fost atribuite competențe către două noi instanțe disciplinare. Toate acestea sunt structurate luând în considerare situația lingvistică complexă din Belgia.

Cu toate acestea, pot fi realizate patru remarci scurte și generale. În primul rând, nu poate fi negat faptul că astăzi există o multitudine de organisme cu diferite competențe, care câteodată se suprapun sau se contrazic, competențe care duc la un surplus de recomandări. Un autor a subliniat spre exemplu faptul că Consiliul General al partenerilor sistemului judiciar este un organism consultativ pentru Comisia pentru modernizarea sistemului judiciar, care la rândul său este un alt organism consultativ pentru ministrul Justiției, dar numai după recomandarea Înalțului Consiliu de Justiție.⁹⁵ Toate acestea pot fi cam mult bine.⁹⁶

Este adevărat că Înalțul Consiliu de Justiție a pus capăt așa-numitei „desemnări politice”, pentru care a militat cel de-al doilea autor al acestei lucrări în perioada de membru al Senatului belgian din 1977 până în 1981.⁹⁷ Totuși, aceasta nu a însemnat că la acel moment nu erau candidați buni pentru a deveni magistrați, ci că uneori candidați foarte buni nu au avut șanse din cauza lipsei sprijinului politic. Cea mai evidentă critică constă în faptul că în acest nou sistem, nimeni nu poate fi tras la răspundere. Înainte, oricine putea interpela ministrul Justiției în Parlament în cazul unei numiri ori a unei promovări improprii. Astăzi, acest lucru nu mai este posibil.

Comitetul reunit consultativ și de investigare al Înalțului Consiliu de Justiție efectuează anchete speciale în modul de operare al judiciarului, așa-numitul audit de instanță. Totuși, aceste anchete sunt

rare, fiind de obicei inițiate ca urmare a unei anume probleme sau disfuncționalități, foarte limitată în scop, și efectuată ad hoc, de exemplu, în afara unei baze legale generale. Asemănător Olandei, Belgia are un sistem de vizitare pentru universitățile sale de cinci ani, care funcționează bine. Un sistem de audit general și permanent ar putea fi dezvoltat și pentru sistemul judiciar. Echipele de audit pot fi compuse dintr-un magistrat, un avocat și un fost litigant. Aceasta poate fi combinată cu instalarea unui manager general, permanent și non-politic pentru sistemul judiciar, care să funcționeze pe lângă ministrul Justiției și care să raporteze direct Parlamentului rezultatele investițiilor sale.

În sfârșit, toate instituțiile ce guvernează activitatea judiciară privesc (sau ar trebui să privească) cel mai important pilon al: independența justiției. Winston Churchill a spus: „principiul independenței complete a sistemului judiciar față de executiv constituie fundamentul pentru multe lucruri din viața noastră de pe insulă”.⁹⁸ De peste 30 de ani, Asociația Internațională pentru independența justiției și pacea mondială⁹⁹ a fost activă în promovarea independenței justiției. Proiectele sale pot și ar trebui să fie o continuă sursă de inspirație pentru toate organismele ce guvernează activitatea sistemului judiciar.¹⁰⁰

Jurisprudență națională

Conseil d'État, *Dieter Geernaert v. Belgische Staat*, 4 February 2013, 222.363, www.raadvst-consetat.be/?page=caselaw_results&lang=fr, last accessed on 5 May 2013

Cour de Cassation, *PMJAEV*, 24 November 2009, D090001N, <http://jure.juridat.just.fgov.be/?lang=fr&jur=1>, last accessed on 14 May 2013

⁹⁵ A se vedea LAMON (2007), 2.

⁹⁶ În total, toate aceste organisme au mai mult de 120 de membri.

⁹⁷ A se vedea intervenția sa parlamentară din 19 ianuarie 1978 (DE CORTE *et al.* (1995), 89-105).

⁹⁸ Citat în NAYAR (1974), 123.

⁹⁹ <http://www.jiwp.org/>, accesat ultima dată la 21 mai 2013.

¹⁰⁰ <http://www.jiwp.org/#four-projects/c15zd>, accesat ultima dată la 21 mai 2013: Standardele New Delhi (1982), Declarația de la Montreal (1983), și the Mont Scopus Standards (2007-2012) (a se vedea SHETREET & FORSYTH (2011)).

Bibliografie

- AERTS, Bart & BOONE, Ruth (2010), 'Hoge Raad voor de Justitie na 10 jaar. 95 procent objectieve benoemingen is het hoogst haalbare', *Juristenkrant*, vol. 207, 8
- ALLEMEERSCH, Benoît *et al.* (2011), 'Judicial Independence in Belgium', in SEIBERT-FOHR, Anja (ed.), *Judicial Independence in Transition. Strengthening the Rule of Law in the OSCE Region*, Heidelberg, Springer, 307-356
- DE BRUYN, Donatienne (1999), 'Le Conseil supérieur de la Justice', *Journal des tribunaux*, vol. 5929, 401 *et seq.*
- DE CORTE, Rogier *et al.* (1995), *Storme terecht*, Deurne, Kluwer, 89-105
- DELPÉRÉE, Francis (2002), 'Octopus, genèse et réalisations', in X., *Une justice en crise: premières réponses*, Brussel, Bruylant, 89-104
- DUPRÉ, Isabelle (1998-1999), 'De Hoge Raad voor de Justitie. Het nieuwe huis van vertrouwen?', *Rechtskundig Weekblad*, vol. 42, 1507 *et seq.*
- KLOECK, Kristine (2001), 'De Hoge Raad voor de Justitie. Motor voor een humane en communicatieve justitie?', in DUPONT, Lieven & HUTSEBAUT, Frank (eds.), *Herstelrecht tussen toekomst en verleden. Liber Amicorum Tony Peters*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 357-381
- LAENENS, Jean & STORME, Marcel (eds., 2000), *In de ban van Octopus*, Antwerpen, Kluwer
- LAENENS, Jean *et al.* (2012), *Handboek gerechtelijk recht, 3^e editie*, Antwerpen, Intersentia, 176
- LAMON, Hugo (2007), 'Nieuwe adviescultuur bij justitie', *Juristenkrant*, vol. 143, 2
- LAMON, Hugo (2013), 'Strafblad hinderpaal voor benoeming tot rechter', *Juristenkrant*, vol. 266, 8
- LONDERS, Ghislain (2007), 'De tucht en de deontologie van de magistraat', in LUST, Sabien & LUYPAERS Peter (eds.), *Tucht en deontologie. (In)effectiviteit van het tuchtrecht ter handhaving van de waardigheid van het ambt*, Brugge, die Keure, 327-355
- MATRAY, Christine (2002), 'Le Conseil supérieur de la Justice: de quelques perplexités', in X., *Une justice en crise: premières réponses*, Brussel, Bruylant, 153-190
- MATRAY, Christine (2009), 'De werkzaamheden van de Hoge Raad voor de Justitie', in X., *Naar een positieve deontologie*, Brussel, Bruylant, 35-62
- NAYAR, Kuldip (1974), *Suppression of Judges*, New Delhi, Indian Book Co.
- RAES, Stefaan & LAENENS, Jean (2000), *Justitie hervormd*, Antwerpen, Maklu
- SHETREET, Shimon & FORSYTH, Christopher (eds., 2011), *The Culture of Judicial Independence. Conceptual Foundations and Practical Challenges*, Martinus Nijhoff
- STORME, Marcel (ed., 2005), *De Hoge Raad voor de Justitie na vier jaar gewogen*, Brugge, die Keure
- TAELMAN, Piet (2013), 'La formation du juriste en Belgique', in X., *Les professions juridiques. Journées Cambodge-Vietnam – Tome LXI / 2011. Association Henri Capitant*, Brussel, Bruylant, 405-423
- VAN BOSSUYT, Hans (2006), 'Brengt de oprichting van een nieuwe Commissie en een nieuwe Raad de oplossing op de weg naar een moderne justitie?', *Rechtspraak Antwerpen Brussel Gent*, vol. 15, 1180 *et seq.*
- VAN DEN BROECK, Edith (2009), 'Het Instituut voor gerechtelijke opleiding: op weg naar een integraal ontwikkelings- en opleidingsbeleid voor de magistraten en personeelsleden van de rechterlijke orde', *Orde van de Dag*, vol. 46, 81 *et seq.*
- VAN HAEGENBORGH, Geert (2008), 'Het Instituut voor gerechtelijke opleiding: een eerste kennismaking', *Ius & Actores*, vol. 2, 95 *et seq.*
- VERDUSSEN, Marc (ed., 1999), *Le Conseil supérieur de la justice*, Brussel, Bruylant

**Traducere și adaptare realizate de
Carla Anghelescu,
judecător, Judecătoria Sectorului 1
București**